

City University of New York (CUNY)

CUNY Academic Works

Publications and Research

CUNY Graduate Center

2020

Un cementiri a Brooklyn. Claudi S. Grafulla, l'improbable inventor del jazz

Antoni Pizà
CUNY Graduate Center

[How does access to this work benefit you? Let us know!](#)

More information about this work at: https://academicworks.cuny.edu/gc_pubs/858

Discover additional works at: <https://academicworks.cuny.edu>

This work is made publicly available by the City University of New York (CUNY).
Contact: AcademicWorks@cuny.edu

MÚSICA

ANTONI PIZÀ

Un cementiri a Brooklyn. Claudi S. Grafulla, l'improbable inventor del jazz

El músic menorquí, emigrat a Nova York el 1838, és avui poc recordat, però va transformar el repertori de les bandes de música dels Estats Units i avui la seva música es continua tocant.

La música de Claudi S. Grafulla (Menorca, 1812 [?]-Nova York, 1880), l'improbable inventor del jazz, continua essent tan popular ara com en el segle XIX. Com fan molts de turistes, fa uns anys a Viena vaig voler anar al Cementiri Central per veure les tombes de Schubert, Beethoven i la família Strauss. I fa temps, a París, també vaig visitar el Père Lachaise per veure els sepulcres de Chopin, Bizet i l'obligat Jim Morrison. Possiblement, els cementiris de Nova York no tinguin les lluminàries musicals clàssiques de Viena o París, però quan la pandèmia ho permeti els agosarats qui visitin NY farien bé d'aventurar-se fins al bellíssim Cementiri de Greenwood, al barri de Brooklyn. Un dels grans músics que hi descansa, és Leonard Bernstein. Un altre —menys conegut, però de cabdal importància— és Claudi S. Grafulla. Nascut i format musicalment a Menorca, a vint-i-pocs anys va emigrar als Estats Units, com molts altres menorquins.

La relació de Menorca amb els EUA, com és sabut, comença en el segle XVIII, quan un milenar de menorquins van ser reclutats per l'escocès Andrew Turnbull per cultivar les seves extenses terres de Florida. Els, poc més o menys, tres-cents que van sobreviure a les estremidores condicions —pràcticament d'esclavitud— nou anys després d'haver arribat a Amèrica, el 1777, van poder fugir de les plantacions i establir-se a St. Augustine, Florida, com a ciutadans lliures, i han conservat fins avui en dia algunes curioses tradicions menorquines com és ara la interpretació de les *formatjades* («Deixem lo dol»), cançó en què els cantadors, el Dissabte de Glòria per celebrar la Pasqua, ofereixen de casa en casa les conegudes panades menorquines o formatjades. És la primera iteració escrita de la llengua catalana a Amèrica.

Durant els segles XVIII i XIX, l'armada nord-americana va recalcar en el port de Maó contínuament i molts illencs, músics i no músics, van enrol·lar-se en la marina dels EUA com a una forma de guanyar-se la vida. A finals del segle XVIII, l'aventurer i

corsari Jordi (George) Farragut i posteriorment el seu fill l'almirall David Farragut van fer fortuna als EUA, el segon esdevenint un heroi nacional. Grafulla, per una altra part, no va ser l'únic músic de Menorca que va embarcar-se. Als llistats de músics de la Banda del President dels Estats Units, al segle XIX, s'hi troben molts llinatges menorquins com Sintes, Taltavull i Carreras i, ja més concretament, Antoni Pons i Rafael Triay van arribar a dirigir la banda de la Casa Blanca.

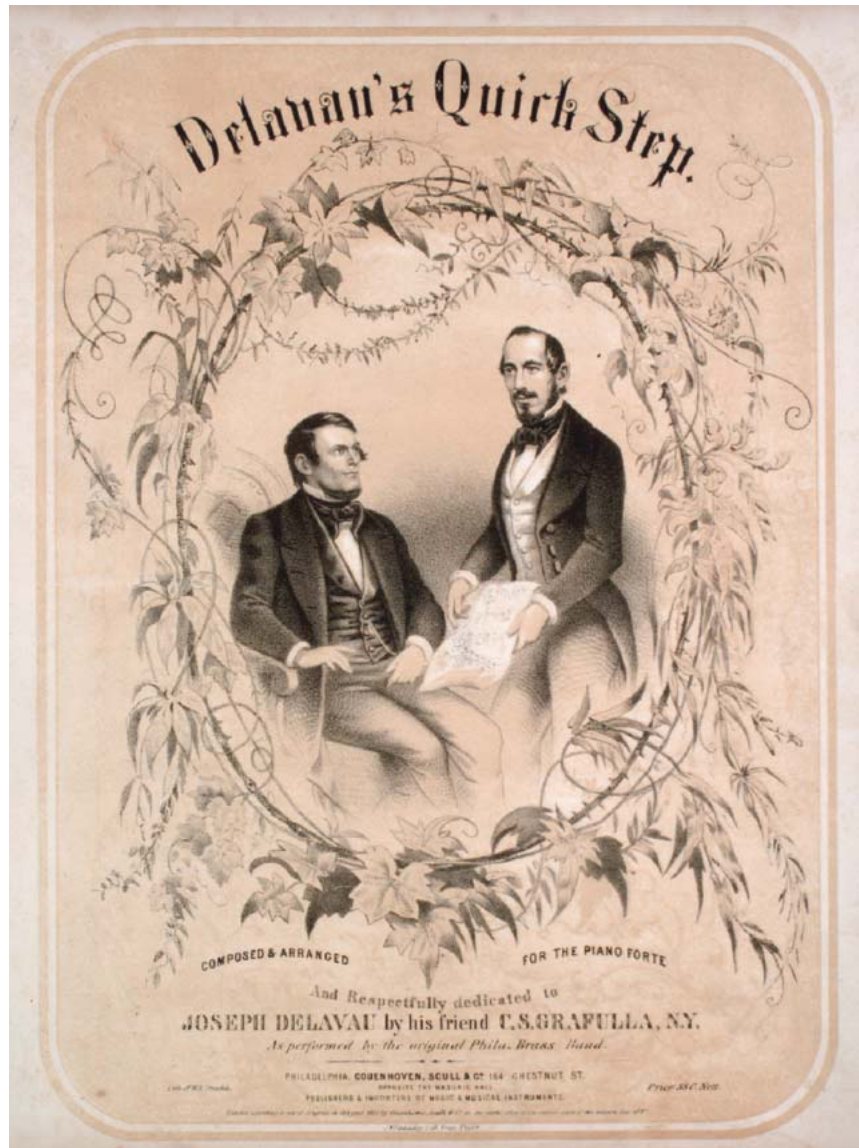
Grafulla va arribar a Nova York el 1838 i immediatament es va col·locar com a músic en una banda militar com a flautista, però molt ràpidament va ascendir a director, arranjador i compositor. El punt àlgid de la seva carrera va ser el període 1859-1880 quan va dirigir la banda del Setè Regiment de Nova York, una milícia de voluntaris rics («de calces de seda», deien). El període al voltant de la Guerra Civil americana (1861-65) va potenciar la creació de moltes bandes de música. Aquestes institucions tenien dues funcions: tocar en manobres i desfilades, per una part, però també oferir balls i concerts d'entreteniment, en moltes ocasions en espais públics, places i parcs per afavorir l'esperit patriòtic dels ciutadans. El seu repertori estava format per marxes militars i també balls de moda com el vals, el galop i la polca. Una part molt important del repertori també eren els arranjaments (adaptacions) d'àries d'òpera (Rossini, sobretot).

En algunes ocasions assenyalades, la Banda del Setè Regiment actuava a l'Academy of Music, el teatre d'òpera més gran del món d'aquell temps i possiblement de l'actualitat (tenia unes 4.600 butaques). El 1874, el *New York Times* ofería una crònica d'una vetllada musical i social amenitzada pels músics de Grafulla. «Eren les nou en punt quan les làmpades [de gas] es van il·luminar [...] i una multitud de vianants ociosos es van congregar al carrer, encantats d'observar els més afortunats que ells que davallaven dels seus carruatges. El temps era horrible. Els carrers eren un mar de llot, l'aire espès de boira,

tot mentre queia una pluja densa i persistent. Tanmateix la multitud va augmentar i mentre els ociosos esglaiats esperaven amb paciència fins que a les nou i trenta en punt el primer carruatge va comparèixer i una visió de tul i puntes, flors, joies i setí va recompensar la seva mirada. «La festa, segons el cronista, va durar fins a les tres de la matinada quan els carruatges van portar-se'n a casa el seu «preciós carregament».

A pesar d'aquesta vida d'èxit social i professional, Grafulla va tenir una existència rutinària. Durant anys, va viure al carrer Stanton, zona d'immigrants que vivien en els novel·lats *tenements*, edificis de quatre plantes dividits en diverses habitacions ocupades per una família sencera i un excusat únic per planta. Posteriorment, va viure amb una criada al carrer 10, a l'actual East Village, al sud de Manhattan, un barri un poc millor, però també modest en aquell temps. Quan va morir, la premsa li va dedicar nombroses i elogioses notes necrològiques. El *New York Times* va destacar el seu gran professionalisme com a músic, però també la seva faceta humana. «Mr. Grafulla era fadrí, molt discret, modest, i assenyat amb les seves relacions socials. Tenia una paraula plaent i un somriure gentil per a tothom i era peculiarment indiferent als guanys pecuniaris, refusant cobrar quan actuava en ocasions especials.» En el seu testament, tanmateix, deixa el poc que posseïa a les seves germanes de Menorca.

El cas curiós és que la seva música, sorprenentment, no just es continua tocant tant o més que fa gairebé dos-cents anys, i a Youtube trobareu *centenars* —ho heu entès bé— d'enregistraments actuals de les seves obres, sinó que ara, a més a més, fins i tot se l'ha arribat a considerar un predecessor del jazz per les seves innovacions en la instrumentació per a metalls. Alguns, hiperbòlicament i erròniament, han arribat a dir que Grafulla va ser «l'inventor» del jazz. No serà tant, francament. El que sí que va fer

Partitura per a piano de Claudi S. Grafulla, publicada a Filadèlfia el 1852. Inclou un retrat del compositor, a la dreta, lliurant la partitura al Sr. Joseph Delavau.

aquest menorquí és posar de moda en els seus elegants balls a NY el *quick step*: un arranjament ràpid i lleument sincopat, i per tant ballable, de marxes i melodies d'òpera. Escolteu, si no, la seva versió del *Freischütz* de Weber. La seva obra més popular, però, és la marxa *Washington Grays* (1861). A Youtube se'n poden escoltar moltes versions, fins i tot hi ha un friqui que la siula de començament a fi. Fa feredat pensar que això sigui possible.

Grafulla no va inventar el jazz, naturalment, però va transformar el repertori de les bandes de música dels EUA i per això la seva música es continua tocant. No crec que nin-

gú vulgui fer tot el camí fins al cementeri Green-Wood a Brooklyn just per veure la modestíssima tomba d'aquest músic menorquí, però, a pesar que avui en dia ningú no recorda el seu nom —és cert—, la seva música continua essent interpretada per pràcticament totes les bandes de música dels EUA. I això, crec jo, no és poc. ■